

© *Tekst* Jos van Hest & Jan ter Heide, 2020
© *Foto's* Jan ter Heide
Vormgeving Chiel Veffer vormgeving, Amsterdam
Productiebegeleiding Nienke Huizinga
Druk NPN drukkers

Jos van Hest & Jan ter Heide

blauwe stip

Donderdagochtend. Ik heb gedoucht en kijk in de spiegel. Daar staat een blote man, nog gaaf, met een blauwe viltstiftstip links op zijn buik. Morgen komt daar voor de rest van zijn leven een stoma. Ik stel het me voor en ik wil het me niet voorstellen.

Donderdagmiddag. Della, onze hulp, is weg en Jan en ik gaan in bed liggen. Het is de laatste keer dat er geen stoma tussen ons in ligt. 'Niet vergeten,' zeggen we tegen elkaar, 'niet vergeten.'

Vrijdag nog vroeg in de ochtend. Jan en ik lopen over de Weesperzijde naar het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis. Het is de dag van de operatie. Twee weken geleden wisten we nog van niets. Nu loop ik op straat met een kwaadaardige tumor in mijn buik en met drie verdachte lymfeklieren. Wat kan een mens veel in zich hebben waar hij geen weet van heeft.

Het heeft geregend. De wind waait achtergebleven regendruppels uit de bomen. Bijna herfst is het, nee het is al herfst. Jan en ik lopen zwijgend naast elkaar. Hij heeft zijn arm om me heen geslagen. Af en toe kijk ik over mijn schouder naar hem. Zijn gezicht staat strak.

In de gang bij de afdeling Opname zijn er om zeven uur al drie mensen. Een wat oudere mongoloïde man en zijn moeder leunen tegen de muur. Ze willen denk ik niet zitten. Zijn zus wacht op een plastic stoeltje. Ik kijk naar de zoon met het syndroom van Down, naar zijn dikke lippen, zijn vreemde maar menselijke oren, zijn zenuwachtige handen, god wat lief allemaal. Ik denk aan mijn zusje Els en voel tranen in me opkomen.

Ik kleed me uit en krijg een blauw operatiehesje aan. Twee verpleegsters met kapjes rollen me tot aan een deur. Daar krijg ik ook zo'n kapje. Jan niet. Die mag niet verder mee. 'Zorgen jullie goed voor hem?' vraagt Jan aan de zusters. Die knikken bemoedigend. Jan en ik nemen afscheid. We kussen elkaar en zeggen wat je dan zegt. Jan huilt.

Ik word de operatiekamer ingerold en wel vijf, zes zusters met blauwe plastic mutsen lopen op me af. Ze geven me een hand en zeggen hun naam. Ze heten Angélique, Isabel, Linda, Marianne, Antoinette en Dorien, namen die ik onmiddellijk vergeet - ik heb deze namen verzonnen, zo heten ze dus niet, maar ze zouden best zo kunnen heten - ook omdat ze allemaal hetzelfde gezicht hebben, al is er een bij met een bril, ze hebben allemaal dezelfde ogen, lippen, wangen.

De operatiezusters gaan meteen met me aan de slag. De een vraagt mijn naam en geboortedatum, de ander controleert mijn bloeddruk, zet een klemmetje op mijn vinger voor de zuurstofmeting, weer een ander kijkt op een scherm en voert mijn gegevens in, een ander plakt ronde schijfjes op mijn borst, rug en armen, weer een ander prikt me bij mijn pols en maakt daar een opening voor een infuus.

Ik moet op de rand van het bed gaan zitten en vooroverbuigen. Een zuster achter me smeert mijn rug in met koude crème. Terwijl een andere zuster voor me staat en me bij mijn schouders vasthoudt en duwt, krijg ik een rugprik die even behoorlijk zeer doet. Ondertussen leggen ze me uit wat ze aan het doen zijn en waarom en dat het wel of geen pijn doet en dat ik door moet blijven ademen en me moet ontspannen. Het zijn vijf of zes blauwe feeën die om me heen dansen.

De operatie heeft een lange naam: abdominoperineale resectie. Die naam wordt afgekort tot APR. De operatie zal zeven uur duren. Ik weet al die tijd van niks.

Ik word wakker. Een verpleegster vraagt me of ik weet waar ik ben. 'In de operatiekamer,' zeg ik. Ze knikt. Later denk ik dat ik waarschijnlijk de operatiekamer al uit ben en naar de uitslaapkamer gebracht. Als de verpleegster weer binnenkomt, geef ik haar het goede antwoord. Ze knikt en lacht. Even later is Jan er. Hij heeft een badjas voor me gekocht. Lichtgroen. Ik heb nog nooit van mijn leven een badjas gehad.

We kijken samen naar mijn stoma. Ik zie het voor het eerst en het ziet er niet aantrekkelijk uit. Een doorzichtig zakje met bruine ontlasting. Bah. De chirurg steekt zijn hoofd om het bedgordijn. 'Dat ziet er mooi uit,' zegt hij.

Jan vertelt me hoe lang het voor hem duurde, de zeven uren van de operatie en de vier van het uitslapen. Dat hij huilend over straat liep, niet naar huis wilde en aanbelde bij vrienden.

Ik kom net terug van mijn eerste bezoek aan Jos na de operatie die vanmorgen om tien over acht begon in het olvg. Hetzelfde ziekenhuis waar in april ook een tumor bij hem werd verwijderd. Deze operatie duurde wel een stuk langer dan de vorige: zeven uur in totaal. Ik werd vanmiddag om drie uur gebeld door de chirurg die vertelde dat de operatie goed is gegaan zonder complicaties, dat de tumor is weggehaald en dat er een stoma is geplaatst. Daarna was het uren wachten tot ik eindelijk gebeld werd dat ik naar hem toe mocht.

Jos ligt aan allerlei slangen; een infuus zorgt ervoor dat hij geen pijn heeft. Hij ligt nu even op zijn rug, maar moet de komende dagen in zijligging liggen. Dan kan de wond beter herstellen. Er staan twee boterhammen met kaas voor hem klaar die hij tijdens mijn bezoek opeet. Daarna nog een kop thee en een bakje vla.

Hij vertelt tot in detail hoe het in de operatiekamer is gegaan. Hoe de rugprik ging en de narcose. Dat chirurg Karsten nog met hem heeft gepraat, samen met een chirurg in opleiding en dat er een aantal operatieassistentes waren die wel op feeën leken, zo liefdevol. Hoe het licht in de operatiekamer was en dat het er niet zo warm was. En dat hij - in tegenstelling tot de vorige operatie in april - dit keer niet bang was dat de narcose niet zou werken.

In de recovery kamer heeft Jos nog met de chirurg gesproken die hem vertelde dat de operatie geslaagd was. Jos heeft hem daarvoor bedankt. Ook ik heb dat gedaan tijdens het telefoongesprek dat ik met hem had. Over zijn verblijf in de recovery weet Jos tot in details gesprekken terug te halen. Over een waterijsje dat hij kreeg en dat hij aan een verpleegkundige een antwoord gaf waar hij later op terugkwam. Hij is helder, maar ik zie hem moe worden na een tijdje. Een paar keer zegt hij intens dankbaar te zijn voor de zorg en dat hij zich veilig voelt in het ziekenhuis.

Midden in de nacht klinken er opeens drie mechanische klikjes: hoog laag midden, hoog laag midden, hoog laag midden. Eine kleine Nachtmusik. Een verpleegster komt het geluid uitzetten en ververst mijn pijnstillers.

De dag na de operatie is een dag van grote opluchting voor ons. Operatie gelukt! Een euforisch gevoel.

In het andere bed van deze tweepersoonskamer ligt een oude vrouw die zich nogal afstandelijk gedraagt. Ze doet alsof ik er niet ben. Ik wil evenmin contact maken. Daar heb ik geen zin in; ik heb al genoeg met mezelf te stellen. Meteen voel ik me schuldig dat ik geen poging waag om iets van een verbinding met haar te maken. Ze ligt misschien drie meter van me vandaan! Ik kan de gesprekken volgen die ze met verpleegkundigen en familieleden voert. Dat probeer ik niet te doen, maar het kan niet anders.

Bij balies van banken en apotheken staat soms een streep op de grond. 'Respecteer elkaars privacy.' In kamers van ziekenhuizen zijn geen strepen maar gordijnen die dichtgeschoven kunnen worden. Of je wilt of niet, toch hoor je intieme geluiden en flarden van persoonlijke gesprekken. Je natuurlijke gevoel van schaamte wordt ernstig aangetast.

Op de afdeling mogen zich geen bloemen bevinden. Vanwege de bacteriën. Daarom staan er kunstbloemen op de vensterbank van mijn kamer. Een potje met witte cyclamen en een vaas met alle-kleuren-tulpen. Allebei echter dan echt.

's Nachts hoor ik mijn kamergenote meer dan overdag. Ze kreunt. Als ze eenmaal slaapt, heeft ze een rustige ademhaling die mij ook rustig maakt.

Een rugprik werkt eigenaardig. Ik voel mijn hele rechterbeen tot aan mijn heup niet meer. Ik kan het ook niet verleggen of optrekken. Voor geen centimeter doet het been wat ik wil. Als ik mijn hand erop leg, voelt mijn hand het been van iemand anders, een been dat zelf geen gevoel heeft, een been dat niet toegeeft, geen kniebuiging wil maken, niet door mij opgetild wil worden. Als mijn been per ongeluk uit bed hangt, zakt het verder naar de vloer. Ik krijg het niet meer in bed gehesen. Ik vraag een verpleegster om mijn verloren been weer bij mij in bed te leggen.

Ik mag niet rechtop in bed zitten. Dat is niet goed voor mijn wond. Ik krijg dus een scheef ontbijt. Scheef zittend smeer ik boter op mijn brood. Scheef pel ik mijn gekookt ei en scheef hap ik in een boterham. Ik doe scheef melk bij de koffie en die drink ik met scheve slokjes op. Best moeilijk. In het raam vliegen vogels voorbij.

Niet op mijn rug liggen en niet rechtop in bed zitten. Ik houd me braaf aan de regels. Zit ik net een tel rechtop in bed om even bij te komen, komt de zaalarts binnen. Zegt ze stevig: 'U moet op uw zij liggen!' Ik voel me betrap, antwoord de waarheid 'ik lig de hele tijd om mijn zij', maar het klinkt als een smoesje. Ik moet denken aan mijn mondhygiëniste. Die kan ook streng uit de hoek komen.

Zo'n stoma heeft een eigen wil. Zonder vooraankondiging gaat hij opeens borrelen als een koffiepot. Of hij maakt plotseling een plofgeluid waar je van schrikt. Het is ook heel raar dat er geluid komt uit de voorkant van je buik. Nooit meegemaakt.

Jos vertelt dat hij uit bed is geweest, bij het raam heeft gestaan, een paar passen heeft gelopen, even op een speciale stoel heeft gezeten, gewassen is en dat ook deels zelf heeft gedaan, maar dat hij duizelig werd en weer is gaan liggen.

Even later komt de fysiotherapeut langs die hem vertelt dat het goed is om te proberen te lopen. Badjas aan - één mouw ging niet want er zitten nog veel slangen aan zijn lijf maar met een creatieve asymmetrische draperie lukt het prima - en daar gaan we. Ik heb hem aan de arm, de fysiotherapeute duwt de infuusstandaard en Jos loopt tussen ons in met kleine stappen de gang op.

Ik loop in mijn eentje door de ziekenhuisgang, tot aan de zwaaideur en terug. Langzaam maar het gaat. Al mijn slangen en zakjes zijn bij me. De slang van het infuus, het zakje van de stoma, de slang van de katheter, het zakje met urine. Wat moet een mens veel meeslepen. De meesten weten het niet; hun verbindingen en afvoerlijnen zitten onzichtbaar van binnen. En dan ben ik het zuurstofslangetje in mijn neus al kwijt.

Mijn lief komt 's ochtends, 's middags en 's avonds op bezoek. Ik wil geen andere mensen aan mijn bed. Dat is te veel voor me. Moet ik steeds uitleggen hoe het met me is. Ik heb alle tijd nodig om dat aan mezelf uit te leggen.

Ik ben net thuis nadat ik bij de benedenbuurmannen heb gegeten.

Vandaag en gisteren ben ik drie keer per dag bij Jos op bezoek geweest. Van elf tot twaalf uur, van half vier tot vijf en van zeven tot na achten. Gelukkig is het ovg te belopen of heel makkelijk met tram 1 te bereiken. Dat laatste deed ik vandaag want de regen kwam met bakken uit de lucht.

'En jij Jan, red jij het?', krijg ik vaak als vraag. Ik red het omdat ik me gesteund voel door lieve mensen dicht om ons heen. Ik lunch bij vrienden en een aantal avonden na het bezoekuur eet ik samen met hen. Ik ben een emotionele man, maar ik kan ook helder kijken naar wat mogelijk is in plaats van wat er niet kan. Dat heb ik geleerd in de tijd met Bram en daar val ik nu op terug, merk ik. Dat sterkt me.

De verpleegster van de dag komt mijn stomazakje legen. Ze maakt het aan de onderkant open en knijpt de vulling het zakje uit een kan in. Ik wil er niet naar kijken en doe het toch. Ik bedank haar voor de klus. 'Ik doe het met plezier,' zegt ze. 'Nou, plezier,' reageer ik met een vraagteken in mijn stem. 'Als patiënten blij zijn, ben ik het ook,' is haar verklaring.

Stomadeskundige Aida stelt voor dat we samen in de badkamer mijn stomazakje verwisselen. Tot nu toe heeft zij of iemand anders het gedaan en keek ik met een schuin oog toe. Nu moet ik zelf aan de bak. Dat wil ik ook, want ik wil mijn onafhankelijkheid terug. In de badkamer peuter ik onder haar toezien oog mijn stomazakje los en maak mijn nieuwe uitgang schoon. Dat lukt me best. Stomadeskundigen hebben het liefdevol over een 'roosje'. Ik krijg dat woord niet over mijn lippen. Als ik in de badkamerspiegel kijk, zie ik mijn geschonden lijf. Ik voel me gekwetst en verraden. Het liefst zou ik een potje willen janken.

Mijn bejaarde kamergenote krijgt bezoek en ik kan niet anders dan het gesprek achter het gordijn woordelijk volgen. Ik weet inmiddels, na alle vorige bezoeken, hoe oud mijn kamergenote is, hoe lang weduwe, dat ze drie kinderen en zeven kleinkinderen heeft, alleen woont, zich zorgen maakt over hoe het straks moet in haar eentje thuis. Soms, als ze bezoek krijgt, ga ik met mijn infuusstandaard aan de wandel om ruimte voor haar te maken. Nu zijn er oude burens op bezoek. Ze vragen hoe het gaat

en krijgen een ontwijkend antwoord. Ze geven goede raad en tips en wat je vooral wel en absoluut niet moet doen, en natuurlijk weten ze ook andere mensen die hetzelfde hadden en met wie het goed en minder goed is afgelopen.

‘O,’ roept de bezoekende dame plotseling, ‘ik zie dat je kokhalst! Waar is de bel? Waar kan ik bellen? O wat erg, je moet braken! En daar kan ik helemaal niet tegen! Die geur van gal! O, wat erg voor je! Sorry, maar ik word misselijk.’

In de gang van de afdeling hangen twee prenten van mijn lievelings-schilder Roger Raveel. Twee boerse mannen, waarschijnlijk Raveel zelf, allebei in zondags pak met pet voor een felrode bakstenen muur. De een heeft een Raveelkop met stippels, de ander een roze vlek als gezicht. Ze lopen naar elkaar toe, ziekenhuisspullen staan tussen hen in. Op mijn fysiotherapeutische wandeling blijf ik altijd even stilstaan bij het tweetal. Dan loop ik in mijn eentje door, samen met mijn infuusstandaard.

Al met al gaat het naar omstandigheden goed met Jos. Toch zijn er natuurlijk ook momenten van verdriet en zware gevoelens. Dan zijn er tranen en voelt het even - zoals de chirurg tegen ons zei - ‘zwaar kut’. Dat kan niet anders. Tijd zullen we nodig hebben om dit te verwerken. De snelheid waarmee dit ons is overkomen, is emotioneel niet bij te houden, zowel voor Jos als voor mij. Maar we zijn bij elkaar en dat helpt. We kunnen er samen over praten of we zeggen niets en houden elkaars hand vast.

Wat ook helpt zijn alle mails, kaarten, apps en berichten. Dat doet ons veel en we voelen ons erdoor gesteund. Er zijn bloemen bezorgd op de afdeling waar geen bloemen mogen komen. Kaarsen worden gebrand en er is een heel klooster dat voor ons bidt. Toe maar.

Jan heeft in de Eerste Oosterparkstraat een foto gemaakt van het ziekenhuisraam waarachter ik lig. Op de foto heeft hij om dat raam op de vijfde etage een rood hart getekend. Ik zet de foto op Facebook: 'Jan huurde een hoogwerker en schilderde een hart om een raam van het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis.' Veel reacties. Mensen die de grap zien, mensen die het fakenieuws vinden, maar ook mensen die zich zorgelijk afvragen of Jan er wel toestemming voor heeft gevraagd en of hij het geleverde hart straks ook weer moet wegpoetsen.

De katheter en het infuus zijn verwijderd, ik ben weer slangenloos. In het begin loop ik nog onzeker met een rollator in plaats van de infuusstandaard. Een paar dagen daarna ga ik zonder wieltjes, geheel op eigen benen. Bij de lift is een tijdelijke parkeerplaats van ziekenhuisbedden. 's Avonds breng ik Jan helemaal naar de uitgang. In een oude-mannen-tempo, dat wel. Aan de mevrouw bij de balie bij de entree vragen we waar het olvg-nachtcafé is.

Jos maakt steeds langere wandelingen. We hebben een 'date' in de kapel van het olvg. Dat is een heel eind: de gang van de afdeling door, de lift in, de Lichtstraat door, linksaf de deur richting kapel nemen en dan aan het einde rechts de kapel in. Daar zit hij in zijn gedrapeerde, lichtgroene badjas op de eerste rij en hij is blij me te zien. De stoel daar is te hard om lang op te zitten dus gaan we al vlug weer terug.

Stoma. Wat een verschrikkelijk lelijk woord! 'Sto' klinkt stom, 'oma' bejaard. Het is een streng en straf en stiekem woord. Al die mensen die geen stoma hebben, die gewoon naar de wc kunnen, weten ze wel wat een voorrecht dat is?

Wonderlijk, ik merk dat ik me ga hechten aan mijn bejaarde kamergenote van wie ik eerst niets moest hebben. Ze heeft nog een lange weg voor de boeg, als het al ooit goed komt. Ik hoor de zaalarts met haar praten en krijg de indruk dat ze niet snapt wat tegen haar wordt gezegd. Ze vraagt ook niet door en de arts praat te veel in jargon.

Ik wandel door de Lichtstraat, die dwars door het ziekenhuis loopt van de hoofdingang naar de liften aan de achterkant. In de stroom van Lichtstraatwandelaars voel ik me opgenomen: patiënten in ochtendjassen, bezoekers met bloemen, een man met één been, een stel met een buideltje baby, medisch personeel in wit, blauw en groen, een kind met een zilveren ballon, een zelfstandige

rolstoeler. Dit is geen winkelstraat met anonieme passanten, maar een gezamenlijke levensweg. In de lift heb ik soms nog sterker het gevoel dat ik deel ben van een groep. Mensen begroeten elkaar bij het in- en uitstappen, kijken naar elkaar met een blik van verstandhouding, zeggen soms iets.

Met Martijn, de stomaverpleegkundige, hebben we een fijn gesprek. Er is direct een goede klik tussen hem en ons, een prettige directheid en duidelijkheid, zonder softe termen als: je moet het een plekje geven. Van dat soort termen gruwen we allebei. 'Het is gewoon heel naar,' zegt hij, 'je kunt ermee leven en dat gaan jullie ook doen, zoals ik jullie zie, maar het is heel wat om mee om te gaan.' Seksualiteit komt ook aan de orde in volledige openheid, helder en zonder schaamte. Ik merk dat we allebei door het gesprek wat lucht krijgen.

We zijn terechtgekomen in een wereld die we niet kennen: de stomasystemenwereld. Er blijken veel soorten stomazakjes te zijn in allerlei kleuren, van huidskleur (ziet er erg medisch en ouwe-damesachtig uit) tot gedistingeerd grijs en kinky zwart. Je hebt tweedelige en eendelige systemen. Allerlei soorten plak die huidvriendelijk en allergievrij zijn om het zakje op je huid aan te brengen. Je kunt er mee zwemmen en mee naar de sauna. Het is reukvrij door een koolstoffilter en het schoonmaken is ook goed te doen.

'Ik ga even wat voor je halen,' zegt Martijn. Hij komt terug met een grijs zakje van een eendelig systeem. Op onze vraag waarom zegt hij: 'Jullie zien er jong uit en dit lijkt me wel wat voor jullie.' En inderdaad, als hij het heeft opgeplakt, ziet het er beter uit dan de huidkleurige uitvoering. We leren elke dag. Als ik later in de middag weer kom, heeft Martijn een handig opvouwbaar tasje gebracht waarin alles goed opgeborgen kan worden als je ergens heen gaat.

Staat er opeens een onbekende vrouw naast mijn bed. Ze vertelt dat ze Marijke heet, fysiotherapeute is en dat ze op de basisschool les van me kreeg in gedichten schrijven. 'Daar moet ik soms nog aan denken. We schreven gedichten in de klas en lazen die voor op de radio. Dat heeft veel indruk op me gemaakt.' Dat moet in 1974 zijn geweest.

Het is middag. De witte gordijnen om mijn bed zijn helemaal dicht. Ik lig in een wit bed onder een witte deken in een kleine, witte, serene ruimte en ik voel me zo stil en wit dat ik geloof dat ik gelukkig ben.

Halverwege de gang op de afdeling staat een grijsgroen aquarium met grijsgroene vissen en een waterstroom van zilveren belletjes. Voor het aquarium zit een man in een rolstoel. Met een scheef hoofd kijkt hij naar de belletjes in het water. Af en toe mompelt hij

iets wat niemand hoort. Hij zit er altijd, elke keer als ik oefen in lopen en hem passeer. Hij reageert niet als ik hem groet. Twee onbereikbare werelden op armlengte afstand. Een grijsgroene waterwereld en een kleurloze binnenwereld van een dementerende man.

Met de ergotherapeute bespreken we een aantal praktische zaken: de trappen in ons huis, ons veel te lage bed en welke stoel geschikt is. Ik zal een serie foto's maken zodat we dat kunnen laten zien en er actie ondernomen kan worden. Wanneer Jos naar huis komt, is nog onbekend, maar het zou zomaar vrijdag of zaterdag kunnen als alles goed blijft gaan. Daarvóór moet alles goed geregeld zijn qua zorg en aanpassingen.

Bij de kamer van stomadeskundige Martijn zie ik op het informatiebord dat er een stomavereniging bestaat. Moet ik daar lid van worden? Voorlopig nog niet. Later misschien. De stomavereniging geeft een kleurrijk blad uit voor lotgenoten, een glanzend magazine met een toepasselijke titel: Vooruitgang. Woordspeling die vast leuk bedoeld is. Toch kan ik er niet om lachen. Nog niet.

De zaalarts wil ons nog spreken voordat ik naar huis ga. Ik denk dat ze nog eens wil zeggen wat ik al lang weet. Dat ik de tijd moet nemen om uit te rusten, dat ik niet moet onderschatten

wat er met me is gebeurd, dat de herstelperiode maanden kan duren, dat soort dingen. Maar dat zegt ze niet. Ze vertelt dat er een kwaadaardige tumor bij me is weggehaald en zeventien lymfeklieren. En dan, op dat moment totaal onverwacht, zegt ze dat die zeventien lymfeklieren onderzocht zijn en dat ze allemaal schoon zijn. Ik hoef dus geen vervolgtraject van bestralingen en chemo te ondergaan. Ik kijk Jan aan, hij kijkt mij aan en we voelen allebei tranen in onze ogen prikken.

Nu lijkt het misschien dat het alleen maar goed is, maar we hebben allebei onze momenten. Dan is er verdriet in alle heftigheid. Wij samen doen het goed, niet alleen nu, maar ook in de tijd die komen gaat. Schrijven en fotograferen helpt daarbij om helder te blijven.

Voordat we met een taxi naar huis rijden, wil ik nog naar de kapel van het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis. Voor de icoon van Maria steek ik een lichtje aan. Dat kan niet anders. Mijn derde officiële naam is niet voor niets Maria.

Thuis staat er een hoog-laag bed klaar met een speciaal matras. Er is ook gezorgd voor een speciaal zitkussen in mijn stoel, en voor een plank in bad om op te zitten. Het ene boeket na het andere wordt bezorgd. 'Het lijkt hier wel een mortuarium,' zegt Jan als hij de bloemenzee overziet. We moeten er allebei om lachen.

Blauwe stip

Op 29 april 2019 werd bij Jos van Hest in het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis een kwaadaardige darmtumor verwijderd. De eveneens weggehaalde lymfeklieren werden na onderzoek schoon bevonden. Eind goed, al goed, zo leek het. Maar op zomaar een maandagmiddag half september 2019 hoorde hij totaal onverwacht dat er in zijn endeldarm een andere kwaadaardige tumor was geconstateerd en dat drie lymfeklieren werden verdacht foute cellen te bevatten. Een spoedige operatie was noodzakelijk, met als gevolg een stoma voor de rest van zijn leven. Deze mededeling was een klap voor zijn kop en een trap tegen zijn hart. Ook voor Jan ter Heide, zijn echtgenoot, was dit onverhoedse bericht een grote schok. Ze begrepen dat ze moesten buigen voor dit wrede lot, om daarna misschien weer op te veren. Op vrijdag 27 september vond de operatie plaats. Precies een week later volgde het ontslag. Een leven met stoma was begonnen.

Blauwe stip beschrijft die week in het ziekenhuis. Jos van Hest en Jan ter Heide hebben het boek gemaakt om al hun vrienden te bedanken voor hun onvoorwaardelijke en liefdevolle steun.

